

در محضر نور

حضرت امیرالمؤمنین امام علی ^{علیه السلام}

اِسْتَعْمِلِ الْعَدْلَ وَاحْذَرْ الْعُسْفَ وَالْخَيْفَ فَإِنَّ الْعُسْفَ يَعُوْذُ بِالْجَلَاءِوَالْخَيْفَ يَدْعُوَالِی الشَّيْفِ.

عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگری بپرهیز؛ زیرا زورگویی مردم را به ترک ازوطن وامی‌دارد و ستم آنان را به قیام مسلحانه می‌کشد.

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام

الگوی مشارکت سیاسی زنان مسلمان

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد ملک‌زاده

الگوی زن مسلمان ایرانی بزرگانی همچون فاطمه زهراعلیها السلام و زینب کبریعلیها السلام می‌باشند که به هنگام ضرورت برترین حضور را در عرصه‌های سیاسی اجتماعی نشان می‌دادند.

امروزه ورود زنان به مسائل سیاسی- اجتماعی کشورها، از جمله اموری است که از سوی محافل روشن‌فکری بسیار مورد توجه قرار گرفته و از آن به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه یاد می‌شود و در مقابل، عدم ایفای نقش و مشارکت زنان در این امور، به‌عنوان یکی از نشانه‌های توسعه‌نیافتگی و عقبماندگی کشورها عنوان می‌شود. در این رابطه بسیاری از این محافل به‌اصطلاح روشن‌فکری با الگو قرار دادن جوامع غربی، دین اسلام و به‌طور خاص

• **پیشینه تاریخی جایگاه زنان در جهان غرب**

بر اساس شواهد متعدد تاریخی، زنان تا قرن‌ها در جوامع غربی و اروپایی حتی از بسیاری از حقوق طبیعی و اولیه خود مانند حق مالکیت خصوصی و تملک اموال شخصی محروم بودند. سابقه تاریخی اندیشه برابری زن و مرد و درخواست برای حق مشارکت سیاسی زنان در غرب نیز، بسیار کوتاه و از نیمه دوم قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم به بعد، قابل بررسی است. در انگلستان، جنبش سیاسی زنان برای کسب حقوق سیاسی در سال ۱۸۵۶آغاز شد؛^۱ اما حق رأی سیاسی زنان تنها در اوایل قرن بیستم در بعضی از کشورهای اروپایی مورد شناسایی قرار گرفت. در انگلستان در سال ۱۹۱۸م، در آمریکا در سال ۱۹۲۵م و در فرانسه در سال ۱۹۴۴م و بالآخره در سوئیس در سال ۱۹۷۱م حق رأی زنان تنها درانتخابات دولت فدرال در یک رأی‌گیری عمومی تصویب شد؛ با این حال تا سال‌ها بعد، برخی از کانون‌ها همچنان حق رأی زنان را در امور ایالتی به رسمیت نشناختند. در حال حاضر نیز میزان مشارکت زنان غربی در امور سیاسی، کمتر از مردان است؛ مثلاً در فرانسه دو سوم کل کسانی که رأی نمی‌دهند، زن هستند.^۲ بنابراین با وجود تبلیغات اغواگرانه در خصوص اعطای آزادی و حقوق زنان در غرب، همین الان نیز، مشارکت سیاسی زنان در غرب بسیار پایین است. بسیاری دلیل اصلی این امر را حاکمیت همان دیدگاه تحقیرآمیز گذشته جوامع غربی نسبت به شخصیت زن می‌دانند. دیدگاهی که معتقد بود که زنان باید به‌طور مستقل از دخالت در مسائل مهم علمی، سیاسی و اجتماعی دور بمانند. به‌اعتقاد ژان ژاک روسو: «جستجوی حقایق انتزاعی و عقلی و مبادی اصول علوم و دانش‌ها و هر آن چیزی که نیازمند تعمیم باشد، خارج از حد ادراک زنان است.

مطالعات زنان باید کلاً عملی باشد. وظیفه آنها اعمال اصولی است که مردان کشف کرده‌اند.»^۳ غالب متفکران غربی جنس زن را فاقد توانمندی و ویژگی‌های لازم برای ورود به سیاست می‌دانستند.^۴ شکل‌گیری جنبش‌های فمینیستی در غرب را باید در واکنش به همین نگاه تحقیرآمیز و نقض حقوق زنان در جوامع غربی دانست. شورش‌های فمینیستی، در برابر این باور رایج در غرب به راه افتاد که زنان را به‌لحاظ خلقت پست‌تر از مردان تلقی می‌کرد و حاضر نبود، حقوق مساوی برای زنان جهت کسب استقلال اقتصادی و دخالت در مسائل سیاسی همانند مردان را به رسمیت بشناسد.

• **پیشینه تاریخی جایگاه زنان مسلمان در ایران**

دین اسلام از ابتدای ظهور در جزیرهٔ العرب، به مقابله با رویکرد جاهلانه و تحقیرآمیز جوامع غربی و سایر جوامع انسانی آن روز نسبت به شخصیت زن برخاست و به جایگاه انسانی و مستقل زنان به‌طور مساوی با مردان تأکید ورزید. در زمان ورود اسلام به این سرزمین، موقعیت و حرمت زنان در ایران، به نسبت سایر ممالک هم‌عصر خود، بهتر بوده است. زمانی که در یونان قدیم زنان، حتی شهروند عادی هم به حساب نمی‌آمدند و در دورانی که اروپای شمالی در بربریت مطلق قرار داشت، زنان مسلمان ایرانی مانند ریحانه، دختر حسین خوارزمی، به تحصیل و تدریس علوم مختلف مانند علم نجوم اشتغال و در مسائل سیاسی- اجتماعی ورود داشتند. برخی علمدار قیام‌های اجتماعی بودند. همسر شهریار پسر بازان، نایب‌السلطنه ایران در یمن، فرماندهی سپاهیان را در یمن بر عهده گرفت؛^۵ سیده ملک خاتون، همسر رکن‌الدوله دیلمی، در زمان ابوعلی سینا به‌مدت ده سال، نیابت سلطنت مجدالدوله را برعهده داشت. وی مورد احترام مردم بود و مجدالدوله را برعهده می‌داشت.

یکی از آثار تقوای مستمر این است که در تنگناهای دنیا برایش گشایش فراهم می‌شود ﴿ومن یتق الله یجعل له مخرجاً ویرزقه من حیث لا یحتسب﴾؛ تقوا سبب می‌شود، انسان راهی را برود که از اول باید همان راه را برود؛ اما انسان بی‌تقوا ممکن است چهل راه طی کند و موفق هم نشود.

به قهوه‌خانه‌ها رفتند و از صاحبان این اماکن خواستند که با مصرف شکر اروپایی را متوقف کنند و یا قهوه‌خانه‌ها را ببندند. آنان همچنین استفاده از کالسکه اروپایی را که عمدتاً وسیله انتقال زنان بود و نیز، تنها خط آهن تهران و ری را تحریم کردند؛ به‌طوری که به‌نوشته روزنامه ایران نو، آن موضوع را در مقاله‌ای تحت عنوان «مردانگی زنان» گزارش داد تا چند روز همه آن وسایل بلااستفاده بود. در هجوم قوای روس به قزوین نیز، «هیأت نسوان» این شهر، با درخواست کمک از سایر شهرهای ایران از جمله از «هیأت نسوان» اصفهان، خواستار شد که زنان مسلح گردند و علیه روس‌ها وارد جنگ شوند.^{۱۲}

در دوره پهلوی، این رژیم دست‌نشانده تلاش کرد، با تضعیف ارزش‌های دینی و سنتی ایران، الگوی زن غربی را برای جامعه ایران پیاده نماید؛ از این‌رو با راه‌اندازی انجمن‌های مختلف به‌سبک غرب، فضای نامناسبی برای حضور زنان در جامعه ایجاد کرد. شیوع فساد در سطح شهرها به‌ویژه در شهرهای بزرگ، باعث گردید، قاطبه زنان و خانواده‌های ایرانی که به ارزش‌های اسلامی و ایرانی پایبند بودند، از حضور در این اجتماعات آلوده و فاسد پرهیز نمایند.

• **نقش زنان در مقابله بافرمان کشف حجاب**

عینی‌ترین اقدام رضاشاه در رابطه با زنان، پدیده کشف حجاب بود که موجی از اعتراضات را به‌همراه داشت. از این‌رو زنان در نهضت انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینیعلیه السلام پیشاپیش مردان در صحنه‌های مختلف مبارزه با رژیم حضور داشتند. حضور باشکوه زنان مسلمان ایرانی در موضوعات مختلف سیاسی تاریخ معاصر ایران، بسیاری از نویسندگان غربی را به تعجب واداشته است. مورگان شوستر، اقتصاددان آمریکایی، تلاش‌ها و خدمات ارزشمند زنان ایرانی را که در جهت تحقق انقلاب مشروطیت به‌عمل آورده‌اند، می‌ستاید و معتقد است: «زنان محجوب ایرانی که تجربه سیاسی و اجتماعی چندانی نداشتند، یک‌شبه ره صدساله رفتند... و طی چند سال به دستاوردهایی نیل کردند که زنان غربی در طول چند دهه و حتی یک‌قرن به آن دست یافته بودند.»^۳ ژانت آفری نیز، حضور گسترده زنان ایران در انقلاب اسلامی ایران را ناشی از زمینه‌های فرهنگی و ارزشی‌ای می‌داند که ریشه در تاریخ زنان ایران دارد.^۴

• **انقلاب اسلامی و تحول جایگاه زن**

مشارکت سیاسی زنان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در دو شیوه مستقیم و غیرمستقیم به‌طرز چشم‌گیری افزایش یافت. شرکت در راهپیمایی‌های مختلف، شرکت در بسیج مستضعفین و آمادگی نظامی، شرکت در رأی‌گیری‌ها و انتخابات مختلف، شرکت در مجلس مقننه به‌عنوان نماینده مردم، شرکت در قوای مجریه سیاسی، شرکت در خدمات اداری دولتی داخلی و بین‌المللی، شکل‌گیری گروه‌ها و انجمن‌های خاص زنان برای بیان منافع و مشارکت سیاسی غیرمستقیم در صحنه‌های مختلف انقلاب و دفاع مقدس، نمودهای مشارکت سیاسی زنان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی است.

• **نتیجه‌گیری**

شواهد بی‌شمار تاریخی نشان می‌دهند که مسأله مشارکت سیاسی زنان ایرانی، بدون آنکه ارتباطی به نهضت زنان اروپایی داشته باشد، ریشه در فرهنگ دینی تشیع دارد؛ ایدئولوژی حاکم بر جنبش زنان اروپایی بر پایه فمینیسم و سکولاریسم استوار بود؛ اما این اصول در بین زنانی که در نهضت مشروطه و همچنین انقلاب اسلامی شرکت می‌کردند، وجود نداشت، همواره حضور زنان با پوشش کامل اسلامی صورت گرفته و در آنها، از شعارهای ملذهبی برای دفاع از کیان مملکت استفاده می‌شده است. جایگاه زن مسلمان ایرانی با پیروزی انقلاب اسلامی ارتقا یافت و به اوج عزّت و سرپلندی رسید. در این دوره تحوّل‌ی اساسی و ژرف در وضعیت زنان جامعه ایران به وجود آمد و دامنه مشارکت آنان نیز با پیروی از الگوهای دینی گسترش یافت. امروز برای عموم زنان ایرانی هیچ ممنوعیتی در تحصیل و رسیدن به کمال حتی تا عالی‌ترین سطوح ممکن وجود ندارد. این‌ها را باید در پیش‌زمینه فرهنگ دینی زنان مسلمان ایرانی با حضور بزرگان دین همچون حضرت فاطمه زهرا و حضرت زینب کبریعلیها السلام جستجو کرد که به‌هنگام ضرورت، برترین حضور را در عرصه‌های سیاسی اجتماعی نشان می‌دادند و این همان چیزی است که روشن فکران غرب‌زده نسبت به آن بیگانه‌اند.

سخن بزرگان

آیت الله خوشوقت ^{رحمته الله}

- سال بیست و دوم
- شماره ۷۸۰
- دوشنبه ۲۰ آذر ۱۴۰۲
- ۱۲ صفحه ۳۰۰۰ تومان

O f o g h - e H a w z a h W e e k l y

- صاحب امتیاز: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
- مسئول مرکز رسانه و فضای مجازی مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه: رضا رستمی
- سردبیر: رمضانعلی عزیزی • با همکاری هیأت تحریریه
- تلفن: ۳۲۹۰۰۵۳۸ • شماره: ۳۲۹۰۱۵۲۳
- صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۴۳۸۱
- نشانی: قم، بلوار جمهوری، کوچه ۲، بلاک ۱۵
- پایگاه اینترنتی: www.ofoghhawzah.ir
- پست الکترونیک: info@ofoghhawzah.ir
- کارشناس فنی چاپ: مصطفی اویسی • چاپ: صمیم ۴۴۵۳۳۲۷۵

عطریار

عيساي زمان

ملا محسن فیض کاشانی

روی تو کس ندید و هزارت رقیب هست
در پرده‌ای هنوز و صدت عندلیب هست
مُردیم از فراق تو ای عیسی زمان
آیا ز خوان وصل تو ما را نصیب هست؟
هر جا روم از تو که دور از تو کس مباد
لیکن امید وصل توأم عن‌قریب هست
دوری زخدمت تو ز نقصان شوق ماست
دردا که درد نیست وگرنه طیب هست
اظهار شوق این همه از «فیض» هرزه نیست
هم قصه غریب و حدیث عجیب هست

یادداشت

عینک آخرت‌بینی

استاد جواد محدثی

دیدها و نگاه‌ها، یا سطحی است یا عمیق، یا محدود است یا وسیع، یا غلط است یا درست، یا نزدیک‌بین است یا دوربین. هرکس به‌اندازه دید خود، از جهان هستی شناخت پیدا می‌کند و هرکس به تناسب دید و نگاهش عمل می‌کند؛ پس نوع عمل هرکس در زندگی، بسته به این است که چه نگاهی دارد و چه عینکی به چشمش زده است.

این است راز تفاوت انسان‌ها.

انبیاء ^{علیهم السلام}، از سوی خدا آمده‌اند تا به چشم ما عینکی بزنند و به ما دیدی بدهند که عالم هستی را، خود و خدا را، زمان و جهان را، دنیا و آخرت را، عمل‌ها و عکس‌العمل‌ها را آن‌طور که هست، ببینیم و بشناسیم؛ یعنی نگاه و شناختی داشته باشیم، وسیع نه محدود، عمیق نه سطحی، درست نه غلط. بعضی عینک‌ها و لنزها و عدسی‌ها، اشیاء را یا کوچک‌تر نشان می‌دهند یا بزرگ‌تر، یا دورتر یا نزدیک‌تر، یا رنگی‌تر یا بی‌رنگ‌تر.

ولی ... عینک توحیدی و انبیایی، به ما دید و بینشی واقعی می‌دهد تا هستی را همان‌طور که هست، بشناسیم و ببینیم. در چشم‌انداز این عینک و نگاه، آخرت و بهشت و جهنم و ثواب و عقاب هم قرار دارد؛ آخرتی که عکس‌برگردان و فتوکپی عمل ما در دنیاست و بهشت و جهنمی که با اعمال‌مان، آن را برای خود می‌سازیم و این، همان عرفان واقعی است.

انبیاء ^{علیهم السلام} مأمورند، به ما عینک آخرت‌بین بدهند. دستشان را کوتاه نکنیم و به این لطف آسمانی بی‌اعتنا نباشیم!

• **پی‌نوشت**

- حسین بشیریه، جامعه‌شناسی سیاسی، ج سوم، تهران، نشر نی، ۱۳۷۶، ص: ۲۹۰؛
- همان، ص: ۲۹۲؛
- J. Rousseau, Emile, Dutton, (۱۹۵۵ press), p. ۳۵۰
- نسرین مصفا، مشارکت سیاسی زنان در ایران، تهران، وزارت امورخارجه، ۱۳۷۵، ص: ۷۴-۷۲؛
- ابوالفضل بیهقی، تاریخ بیهقی، امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۲، ص: ۷۰، ۷۲؛
- محمود طلوبی، زن بر سرپر قدرت، تهران، اسپرگ، ۱۳۷۱، ص: ۷ و ۸؛
- نسرین مصفا، پیشین، ص: ۱۰۵؛
- خدیو معتمد و نیلوفر کسری، سیاست و خرمسار: زن در عصر قاجار، تهران، علمی، ۱۳۷۹، ص: ۲۳ و ۲۴؛
- شیخ حسن کربلایی، تاریخ دخاتیه، ۱۶۸۱۷۲ ابراهیم تیموری، قرارداد رزی: تحریم تنباکو؛ اولین مقاومت منفی در ایران، ص: ۱۴، ۱۳ و ۱۶؛
- بدلالملوک بامداد، زن ایرانی از انقلاب مشروطه تا انقلاب سفید، انتشارات این‌سینا، تهران، ۱۳۷۲، ص: ۲۸؛
- ژانت آفری، انجمنهای نیمه‌سری زنان در نهضت مشروطه، ترجمه جواد یوسفیان، ص: ۵۷؛
- همان، ص: ۶۰؛
- همان، ص: ۷؛
- همان.

همه افراد نسبت به یکدیگر احساس مسئولیت می‌کنند؛

همچنان‌که روایت حضرت رسول‌الله ^{صلی الله علیه و آله} با تعبیر «کلکم راع وکلکم مسئول عن رعیتة»، در همین موضوع است.

آیت‌الله اراکی، با تأکید بر اینکه عالم و دانشمند حقیقی، عالمی است که نه برای خود؛ بلکه برای کارگشایی از کار دیگران و خدمت‌گزاری به مردم، علم می‌آمزد، گفت: در این مسیر، علوم انسانی می‌تواند، علوم ابزاری را هدایت کند و سبب جامعه‌سازی شود.

وی همچنین به موضوع موافقت شورای عالی انقلاب فرهنگی برای تبدیل دانشکده اصول‌الدین قم، به دانشگاه بین‌المللی علوم انسانی اسلامی علامه عسکری ^{علیه السلام} اشاره و اراز امیدواری کرد: این دانشگاه با همراهی و ایده‌پردازی متفکران، پژوهشگران و ایده‌پردازان، در مسیر صحیح راه‌اندازی و ارتقا قرار بگیرد.

هویت، فرهنگ و دانش، حاوی بنیادی‌ترین نقش‌ها در تمدن‌سازی

هویت و چیستی خاص خود را دارد و قرآن کریم هم دو هویت جوامع غیرالهی و جوامع الهی را برشمرده است. عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه، با توجه دادن به آیه

مبارکه «قل ان صلاتی ونسکی ومحیای و مماتی لله رب العالمین لا شریک له وذلک امرت وانا اول المسلمین»، یادآور شد: خداوند در این آیه، هویت جامعه اسلامی را تشریح می‌فرماید؛ یعنی جامعه‌ای که یکتاپرست و تسلیم فرمان الهی هستند.

هویت و چیستی خاص خود را دارد و قرآن کریم هم دو هویت جوامع غیرالهی و جوامع الهی را برشمرده است.

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه، با توجه دادن به آیه مبارکه «قل ان صلاتی ونسکی ومحیای و مماتی لله رب العالمین لا شریک له وذلک امرت وانا اول المسلمین»، یادآور شد: خداوند در این آیه، هویت جامعه اسلامی را تشریح می‌فرماید؛ یعنی جامعه‌ای که یکتاپرست و تسلیم فرمان الهی هستند.

وی با اشاره به این نکته که تفسیر این آیه مبارکه، نیاز

آیت‌الله اراکی عنوان کرد: عالم حقیقی، کسی است که نه برای خود؛ بلکه برای کارگشایی از کار دیگران و خدمت‌گزاری به مردم، علم می‌آمزد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، آیت‌الله محسن اراکی در جمع استادان و دانشجویان دانشکده اصول‌الدین قم، با تسلیت ایام فاطمیه و تبریک روز دانشجو، اظهار کرد: تردیدی نیست که بنیادی‌ترین نقش‌ها در تمدن‌سازی، بر دوش سه عنصر هویت، فرهنگ و علم و دانش است.

وی در توضیح عنصر هویت، بیان کرد: هر جامعه‌ای

